

ОДГОВОРНА УПОТРЕБА НА АНТИМИКРОБНИ СРЕДСТВА ВО ВЕТЕРИНАРНАТА МЕДИЦИНА

Октомври 2018

Вовед

Цел на овој документ е давање практични насоки за развој на стратегии и активности за промовирање на одговорна употреба на антимикробните средства, особено антибиотици, во ветеринарната медицина, со крајна цел ефикасна борба против се поголемата закана од антимикробната отпорност (АМО). Овие мерки кои се пред се насочени на ветеринарната медицина, исто така, можат да помогнат и да ја надополнат контролата на АМО во хуманата медицина.

Антимикробни средства се лекови кои се користат за лекување на инфекции, предизвикани од микроорганизми пред се од бактериско потекло. Овие лекови се неопходни за заштита на здравјето на луѓето и животните како и нивната благосостојба.

Антимикробната отпорност е способност на микроорганизмите да створат отпорност кон антимикробните средства, особено антибиотиците.

АМО е природен феномен, каде повеќе фактори, вклучувајќи прекумерна и несоодветна употреба на антимикробни лекови кај луѓето и животните и слаба контрола на инфекциите, ја прави АМО сериозна закана за јавното здравје ширум светот.

АМО не само што има директно влијание врз здравјето на луѓето и животните - поради неуспехот во лекувањето на заразни болести туку исто така предизвикува:

- зголемување на трошоците за здравствена заштита
- продолжени и неуспешни третмани
- значителен број на смртни случаи

Според податоци од WHO кај луѓето:

- 25.000 пациенти умираат годишно само во ЕУ како резултат на инфекции предизвикани од отпорни бактерии
- глобално, овој број би можел да биде до 700.000
- 10 милиони смртни случаи годишно се предвидуваат помеѓу 2020 и 2050 година

Во борбата против АМО треба да бидат вклучени сите учесници во системот на одобрување, ставање во промет, употреба и контрола на антимикробните средства. Истите треба активно да се вклучат во изнаоѓањето начини за намалување на АМО пред се преку нивно информирање и обука за одговорна употреба на антимикробните средства и меѓусебно координирано делување.

Преку обезбедување на одговорна употреба на антимикробните средства кај животните, ќе може да се зачува нивната ефикасност.

Спроведување на соодветни мерки на надзор и мониторинг од надлежниот орган во целиот ланец на промет и употреба на антимикробните средства треба да допринесе кон нивната одговорна употреба.

Многу светски организации и институции како Светската организација за епизоотии (OIE), Светската здравствена организација (WHO), Организацијата за храна и земјоделство (FAO), Центарот за превенција и контрола на болести на ЕУ (ECDC) и други, активно се вклучени во борбата за намалување на АМО преку издавање на водичи, брошури, препораки, постери, одржување на обуки, собирање и анализирање на податоци, препораки за донесување на соодветна легислатива...

Принципи за одговорна употреба на антимикробни средства

Одговорната употреба на антимикробни средства треба пред се да резултира со:

- рационална и насочена употреба на антимикробните средства
- севкупно намалување на употребата на антимикробните средства
- намалена употреба на антимикробни средства преку спречување на болестите кај животните со примена на други мерки (зоотехнички мерки, вакцинација итн.)

Доколку е неопходно користење на антимикробни средства:

- мора да биде врз основа на точна ветеринарна дијагноза
- треба да се избегнува рутинска профилакса
- треба да се избегнува лечење на цело стадо / јато

- примарниот избор треба да бидат антимикробни средства со тесен спектар
- антимикробните средства треба да се употребуваат според упатствата дадени од производителот

Во секој случај треба да се даде предност на алтернативните методи и стратегии за контрола на болестите (зоотехнички мерки, вакцинации...) во однос на антимикробниот третман.

Општи насоки пред употреба на антимикробни средства

Употребата треба да се заснова на независна професионална проценка на ветеринарен доктор, а да биде во согласност со законските одредби и упатствата за употреба на антимикробните средства:

- докторите по ветеринарна медицина треба постојано да се надградуваат и имаат точни и ажурни сознанија за тоа како дејствуваат различни групи на антимикробни средства
- докторите по ветеринарна медицина кога применуваат терапија, секогаш треба да преферираат употреба на поединечни супстанции
- потребата за антимикробна терапија треба редовно да се преиспитува за да се избегне непотребно лекување
- хируршката употреба на антимикробните средства треба да се минимизира со употреба на асептични техники
- третманот треба да се однесува само на специфична дијагноза
- за максимален ефект треба да се направи лабораториска дијагностика и тестирање на осетливост (антибиограм) на причинителите
- упатството за лекот треба да се почитува и во однос на дозата и времетраењето на третманот

Посебни насоки пред употреба критички важни антимикробни средства

Некои од антимикробните средства се критични за спречување или лекување на инфекции опасни по живот кај животните и луѓето. Посебно

внимание е потребно за да се обезбеди континуирана ефикасност на ваквите антимикробни препарати и да се минимизира развојот на отпорност кон нив:

- овие антимикробни средства треба да бидат употребени само кога други некритички важни не се достапни
- каскадна (off-label) употреба на овие антимикробни средства треба да биде доволно оправдана и евидентирана
- треба да се претпочита индивидуалниот третман на животните
- групен третман на животни преку храна или вода за пиење треба да се спроведе само доколку постојат силни докази за присутна инфекција кај стадото/јатото

Употреба на антимикробните средства кај групи на животни преку храна и вода

Покрај општите насоки пред употреба на антимикробни средства кај групи на животни преку храна и вода, потребно е:

- ако средството се администрира преку храна, при мешањето хомогеноста е многу важна за обезбедување еднаква дистрибуција на лекот за секое животно да ја добие потребната терапевтска доза за лекување на болеста
- каскадната (off-label) употреба треба да биде сведена на минимум и тоа во исклучителни случаи каде што нема друг соодветен третман
- фармите треба да имаат соодветни чисти простории/објекти за складирање на медицирана храна. Пристапот до овие објекти треба да е контролиран

Одговорност

Контролата на антимикробната отпорност бара мултидисциплинарна одговорност која го вклучува јавното здравство, ветеринарното здравство, индустријата за храна, примарното производство, земјоделците, екологија и други релевантни засегнати страни.

Примарната одговорност за одговорна употреба на антимикробните средства во ветеринарната медицина е кај докторите по ветеринарна медицина кои утврдуваат дијагноза и пропишуваат терапија и вршат третман на животните.

Одговорности на докторите по ветеринарна медицина

- докторите по ветеринарна медицина кога вршат третман мора да бидат запознаени со состојбата и историјата на животното / стадото / јатото.
- неопходно е независно носење одлуки за лекување, врз основа на стручно знаење и да нема конфликт на интерес
- пропишување антимикробна терапија треба да се заснова на дијагноза поставена после личен клинички преглед на животните
- доколку е можно, изборот на антимикробното средство треба да биде поддржан од тестирање на антимикробната осетливост (антибиограм)
- при пропишување на терапија, секогаш треба да се земе во предвид ризикот од АМО и сериозно да се разгледаат можните алтернативи, можни долгорочни решенија за да се спречи повторување на болеста и дури потоа да се донесе одлука
- докторот по ветеринарна медицина кој пропишува терапија има одговорност освен за себе и да на лицето кое го администрира препаратот му обезбеди точни информации за препаратот, пред се врз основа на информациите од упатството од производителот

Одговорности на сопствениците / држателите на животни

- да се осигураат дека се третира целната група на животни за одреденото времетраење на третманот
- да следат дали сите животни го примиле соодветното / целото количество од медицираната храна која содржи терапевтска доза, заради избегнување поддозирање или предозирање
- соработуваат со докторот по ветеринарна медицина кој редовно ги посетува одгледувалиштето
- секогаш треба да ги следат упатствата на докторот по ветеринарна медицина

Одговорности на веледрогериите и аптеките

Правните лица кои вршат промет со антимикробни средства имаат одговорност да обезбедат:

- дека крајниот корисник е лице кое е овластено за набавка на антимикробни средства
- да не вршат комерцијално рекламирање и давање публицитет за антимикробните средства на лица кои не се доктори по ветеринарна медицина
- големината на пакувањето и јачината на дадените антимикробни формулации мора да биде прилагодена колку што е можно на конкретната индикација
- да водат евиденција за издадени антимикробни средства која е секогаш достапна на увид на надлежен орган

Одговорности на производителите на храна за животни

Операторите со храна за животни:

- мора да се усогласат со законските барања за хигиена на храната, да спроведат добри практики за производството на безбедна и избалансирана храна за животни како и да обезбедат соодветна формулација на истата
- мора да ги следат сите законски барања за медицирана храна и произведуваат медицирана храна само од легално набавени регистрирани ветеринарно медицински препарати, во согласност со ветеринарен рецепт
- медицираната храна мора соодветно да ја означат и да биде доставена до крајниот корисник само по презентирање на валиден ветеринарен рецепт
- да водат евиденција за произведената медицирана храна која е секогаш достапна на увид на надлежен орган

Други засегнати страни

- бизнис-оператори со храна
- ветеринарни и земјоделски факултети и училишта
- здруженија на производители
- здруженија на земјоделци
- лаборатории
- надлежни органи
- итн

треба да земат активно учество во борбата против антимикробната отпорност кај животните, преку информирање, образување, меѓусебна комуникација...

Подигнување на свеста за антимикробната отпорност

Информирање на сите учесници вклучени во било кој дел од ланецот на производство, промет, употреба и контрола на ветеринарно-медицинските препарати за нивните законски обврски како и важноста и потребата од собирање, анализа и комуникација на податоците за употребата на ветеринарно-медицинските препарати е клучна за успешно справување со АМО.

Кампањата за одговорно користење на антимикробни средства треба да биде насочена пред се кон одредени целни групи, особено сточарите, доктори по ветеринарна медицина, други професионалци вклучени во одгледување на животни и производство, како и сопствениците на домашни миленици. Засегнатите организации и останатите заинтересирани страни играат клучна улога во успехот на ваквите кампањи. Националните водичи и програми за образование треба да се фокусираат на правилен и соодветен антимикробен третман и начини на спречување или намалување на преносот на патогени организми и нивни вектори, вклучувајќи контрола на инфекции и подобри хигиенски мерки.

Спречување и намалување на употребата на антимикробни средства

Превенцијата од инфекции е прв и најдобар начин да се спречи или намали потребата од употреба на антимикробни средства, и тоа преку:

- спроведување зоотехнички мерки за хигиена и биосигурност
- спроведување на програми за вакцинација
- создавање други јасни програми за превенција на заразни болести, контрола на инфекции и хигиена достапни на одгледувалиштата
- подобрување на системите за одгледување
- интегрирани системи за производство кои избегнуваат мешање и транспорт на животните со популации животни со непознат здравствен статус
- избегнување на стрес
- користење само безбедна, висококвалитетна храна и вода

Надзор и мониторинг

За успешно справување со АМО сите учесници во системот на промет и употреба на антимикробни средства мора да се придржуваат кон законските барања и препораките за одговорна употреба на антимикробните средства. Агенцијата за храна и ветеринарство, како надлежен орган мора да спроведува надзор на исполнувањето на законските барања од страна на сите учесници во системот и да презема мерки корекции при утврдени неусогласености. Надзорот се спроведува со рутински и плански контроли и контроли при сомнеж за неусогласеност, како и со спроведување на мониторинг програма за АМО.

Податоци за употребата на антимикробните средства и спроведување на мониторинг на АМО во ланецот на исхрана се неопходни за проценка на ризикот и за истражувачки цели, како и за оценување на ефективност на мерките преземени во борбата против АМО.